

| Research Article \ Araştırma Makalesi |

Çocuklarda Dikkatin Odaklaşması Üzerine Montessori Eğitimi Veren Öğretmenlerin Görüşleri

Views of Montessori Teachers on Focusing Attention in Children

Rukiyye Yıldız Altan (0000-0002-9233-9444)¹, İlkay Ulutaş (0000-0002-2234-0773)²

□Geliş Tarihi: 28 Kas. 2023

□Kabul Tarihi: 27 Şub. 2024

□Yayın Tarihi: 29 Şub. 2024

To cite this article: Yıldız Altan, R. ve Ulutaş, İ. (2024). Çocuklarda dikkatin odaklaşması üzerine montessori eğitimi veren öğretmenlerin görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 9(1), 31-45. DOI: 10.37754/737103.2024.913

Öz

Bu araştırmanın amacı Montessori Eğitim Programı'nın uygulandığı okullarda görev yapan öğretmenlerin çocukların dikkat becerilerinin gelişimine ilişkin deneyimlerini ve bu deneyimlere bağlı görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseninde yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya Ankara ili Montessori okullarında eğitim veren beş öğretmen katılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme aracılığıyla toplanmıştır. Veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Görüşmeler transkript edilmiş ve tekrar tekrar okunarak kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Sonrasında birbiriyle ilişkili olan kategoriler temalar altında birleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin, çocukların öğrenme sürecinde istedikleri materyal ile çalışabilme özgürlüğüne sahip olmaları, sunulan materyallerin tek bir özelliğe odaklanması, çocukların materyalleri tekrar tekrar çalışabilmeleri, sınıflarda karma yaş gruplarının olması gibi unsurların çocukların dikkat becerilerinin gelişimine katkı sağladığını ifade ettikleri belirlenmiştir. Diğer yandan eğitim sürecinde çocukların dikkat becerilerinin geliştiği ve zaman içerisinde dikkat sürelerinin arttığı anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrenme sürecinde çocukların dikkatlerini toplamak için müdahaleden kaçındıkları, eğitim ortamını çocukların gelişim özelliklerine göre düzenledikleri ve bu unsurların dikkat becerilerini etkilediği ortaya konmuştur. Montessori eğitiminde bu araştırmadan yola çıkarak çocukların dikkat becerilerinin gelişiminin gözlemlenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Montessori eğitimi, öğretmen görüşleri, Montessori eğitiminde dikkat, dikkatin odaklaşması.

Abstract

The aim of this study is to reveal the experiences and opinions of teachers in schools where Montessori Education Program is implemented about children's attention skills. The research was conducted in phenomenology design, one of the qualitative research methods. Purposeful sampling techniques were used to select the participants. Five teachers teaching in Montessori schools in Ankara participated in the study. The research data were collected through semi-structured interviews and analyzed by content analysis. The interviews were transcribed and were read repeatedly and coded and categories were formed. Then, the related categories were organized under themes. According to the findings of the study, it was determined that teachers stated that factors such as children having the freedom to work with the materials they want during the learning process, focusing on a single feature of the materials, children being able to work with the materials repeatedly, and having mixed age groups in the classes contribute to the development of children's attention skills. Meanwhile, over time, it was found that children's attention skills improved and their attention span increased. It was found that teachers avoided interventions to gather children's attention, organized the educational environment according to children's developmental

1 Arş. Gör. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi, Türkiye, yildizrukiyye@gmail.com

2 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi, Türkiye, uilkay@gazi.edu.tr

characteristics, and that these factors affected attention skills. Based on this research, it may be recommended to observe the development of children's attention skills in Montessori education.

Key words: Montessori education, view of teacher, attention in Montessori education, focusing of attention.

Giriş

Dikkat, bireyin duyu ve düşüncelerini bir nesne ya da olay üzerine toplayabilmesidir. Dikkat gelişiminde ilgi, ihtiyaç, merak ve keşfetme güdüsü yer alır. Duyu organlarıyla çevresini inceleyen çocuk çevresindeki uyaranları inceler, ilgi gösterir ve anlamaya çalışır (Atay, 2005). Çocuk, çoğunlukla ilk yıllardan itibaren çevresini tanıma, keşfetme duygusu içindedir. Çevresinde gördüğü, dokunduğu hissettiği her şeyi algılar. Tanrıdağ'a (1994) göre dikkat, bilincin tam olarak açık olduğu durumda odağın belirli hedeflere yönlendirilmesi ve orada belirli bir süre yoğunlaşabilmesidir. Yaklaşık iki yaşındaki bir çocukta, dikkatin çevresindeki merak ve heyecan uyandıran uyarıcılar tarafından kontrol edildiği beş-yedi yaşları arasında ise dikkatin sistematik stratejilerinin oluşturulduğu belirtilmektedir (Oğuzkan ve Oral, 2003). Dikkati sürdürme yeteneği, okuldaki başarıyı sağlayan faktörlerden biri olarak görülmekle birlikte altı yaşına kadar geliştirilmesi gereken beceriler arasında yer almaktadır (Fredricks vd., 2004; Smith, 2014). Ayrıca Strauss, (2014)'e göre çocukların öğrenmesi için dikkat edebilmeleri gerekmektedir.

Dikkat, Montessori eğitiminin önemli bir özelliğidir. "Dikkatin polarizasyonu" Montessori pedagojisinin anahtarı olarak tanımlanmış ve Montessori eğitim materyalleri de dikkati toplama ve sürdürme becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlanmıştır (Koçyiğit vd., 2010). Montessori'ye (1995) göre, çocuğun gelişiminin ilk şartı "konsantrasyon"dur. Montessori, konsantrasyonun karakter gelişimi ve sosyal davranış için temel teşkil ettiğini belirtmiştir. Çocukların nasıl konsantre olacağını bulması gerekmektedir ve bunun için konsantre olmalarını sağlayacak bir çevreye ihtiyaçları vardır. Çünkü dışarıdan çocuğa etki eden kimseler onun konsantre olmasını sağlayamaz, psikik hayatını ancak çocuğun kendisi düzenleyebilir. Montessori sınıf ortamı, çok erken yaşlardan itibaren derin bir konsantrasyon geliştirmek için tasarlanmıştır. Montessori sınıfındaki çocuklar, uzun süre çalışmalarına tamamen odaklanmış şekilde çalışırlar. Montessori, bu tür bir odaklanmanın çocuklar için doğal bir süreç olduğunu, zihin gelişimi ve kişiliğin oluşumunda da önemli bir etken olduğuna inanmıştır. Her çocuğun konsantrasyon alışkanlığı kazanması, etkili eğitim, dikkatli dinleme alışkanlığı ve söylenen/uygulanan şeye dikkat etmeyi gerektirir. Yapılan dikkat toplayıcı deneyimler süreciyle çocuk uzun süren dikkat alışkanlığını oluşturur ve böylece bir işe yoğunlaşma yeteneğini artırır (Korkmaz, 2006).

Etkin bir öğrenme meydana gelmesi için dikkatin konu üzerinde toplanması gerekmektedir. Buna karşın dikkati bir konu üzerinde toplayamama bir eğitim sorunu olarak görülmektedir (Kaymak, 1995). Lillard (2005) çalışmasında yaptığı gözlemler sonucunda çocukların bir işe konsantre olamadıklarını veya iş döngüsünü tamamlayamadıklarını veya yetişkinlerin müdahalesi olmadan bir aktiviteyi değiştirmekte zorlandıklarını belirtmiştir. Dikkat toplama bozukluğunun görülme sıklığı incelendiğinde, okul çağı çocuklarında DEHB'in % 3 – 7 oranında görüldüğü vurgulanmaktadır. Ülkemizde yapılan farklı bir çalışmada DEHB sebebiyle çocuk psikiyatri servislerine başvuruların 7. sırada yer aldığı, okul dönemi çocuklarının % 3 - 6' sında DEHB' e rastlandığı ifade edilmektedir (Şenol ve İşeri, 2004). Özdoğan (2001), dikkat toplama ile ilgili sorunların genellikle ilkokul yıllarında tespit edildiğini vurgulamaktadır. Bu dönemde çocuktan bir konuya odaklanması, uzun süre sırasında oturması ve bir görevi üstlenmesi istenir. Böylece özellikle ilkokul yıllarında dikkat toplama konusu ön plana çıkmakta ve dikkat toplama problemleri nedeniyle sorun yaşamamayı önleme girişimi önem kazanmaktadır. Dikkat becerisi sadece özel gereksinimli çocuklar için değil normal gelişim gösteren çocuklar için de önemli görülmektedir. Bu sebeple dikkat eksikliği ve

hiperaktivite bozukluğu tanısı almamış olan çocukların da dikkat becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır. Özellikle günümüz teknolojik çağında yaşayan çocukların içinde yaşadıkları çevrede hızla değişen uyaranlara maruz kaldıkları düşünüldüğünde dikkat becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Alan yazın incelendiğinde dikkat toplama sorunu hakkında yapılan araştırmaların genellikle okul çağı ve ergenlik dönemi üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Erken çocukluk döneminde dikkat toplama sorununa yönelik sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Tandon ve Pergjika, 2017).

Montessori eğitiminde çocukların dikkat becerilerinin gelişimini konu alan araştırmalar incelendiğinde, Lopata vd. (2005), tarafından yapılan çalışmada Montessori eğitimi alan çocukların konsantrasyon ve odaklanma becerilerinin daha iyi olduğu ve daha iyi akademik başarı gösterdikleri vurgulanmıştır. Köster (1974), çalışmasında, Frostig Görsel Algılama Testi ve Montessori Materyalini eğitim aracı olarak kullanmış ve bu eğitimin çocukların dikkatini geliştirmeye etkisini araştırmıştır. Eğitim programının sonunda, Montessori materyallerinin algı ve dikkat toplamada önemli farklılıklar oluşturduğu görülmüştür (Akt Yıldırım Doğru, 2015). Stewart vd. (2007) motor beceri etkinliklerinin çocukların dikkatleri üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada, Montessori eğitimi alan çocukların motor becerilerinin gelişmesinden dolayı uzun süreli dikkat gerektiren motor becerilere dayalı çalışmalarda başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Kayılı (2010) Montessori Yönteminin anaokulu çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluklarına etkisi incelediği araştırması sonucunda Montessori eğitimi alan çocukların okul olgunluğu, sosyal becerileri ve dikkat toplama becerilerinin Montessori eğitimi almayan çocuklardan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Malm (2004) ise Montessori öğretmenlerinin görüşlerini aldığı çalışmasında, uygulanan Montessori programı sonucunda öğretmen ve öğrencilerin tatmin olduğu, eğitimde konsantrasyon sağlandığı, çocuklara özgürlük, sorumluluk ve motivasyon kazandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Eratay (2011) ise çalışmasında iki ay süresince yapılan gözlemler sonucunda hiperaktif ve otistik çocukta başlangıçta aşırı hareketlilik, dikkat dağınıklığı gözlenmişken Montessori eğitiminin sonucunda bu davranışların önemli ölçüde azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürde dikkat toplama ile ilgili yapılan çalışmaların genellikle ilköğretim ve üstü eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerle yürütüldüğü, özel gereksinimli çocukları hedef aldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın, erken çocukluk döneminde Montessori eğitimi alanında dikkatin odaklaşması konusunda yapılan sınırlı sayıdaki araştırma literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı, Montessori eğitim yönteminin çocukların dikkat becerilerinin gelişimine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Montessori eğitim programında dikkati etkileyen unsurlar nelerdir?
2. Montessori eğitim sürecinin başında ve sonunda çocukların dikkatlerini odaklaştırmaları nasıldır?
3. Çocukların dikkatlerini toplama konusunda öğretmenler neler yapmaktadır?
4. Çocukların dikkatleri hangi materyallerde daha fazla yoğunlaşmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Montessori eğitiminde çocukların dikkat becerilerinin gelişimini öğretmenlerin bakışından anlamayı amaçladığı için nitel araştırma yöntemi kapsamında yer alan fenomenoloji desende gerçekleştirilmiştir. Bu desende bir olguya ilişkin bireylerin deneyimleri ve bu deneyime yükledikleri anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılır (Creswell, 2007). Nitel araştırmalarda herhangi bir durum ayrıntılı olarak incelenmekte ve durumla ilgili neden ve nasıl

sorularına cevaplar bulunmaya çalışılmaktadır. Olgubilim çalışmalarında (fenomenoloji) veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler veya gruplardır. Bu araştırmalar, bir olgunun daha iyi tanınmasını ve anlaşılmasını sağlayacak sonuçlar çıkaran örnekler, açıklamalar ve yaşıntılar sunabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 72).

Çalışma Grubu

Araştırmada öğretmenlerin seçilmesinde amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede, amaca uygunluk esas alınır ve araştırmaya en iyi katkı sağlayacağı düşünülen örneklem birimleri üzerinden veriler toplanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Patton, 1997). Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır. Sözü edilen ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulmaktadır. Buradaki ölçüt araştırmaya katılan öğretmenlerin Montessori eğitim sertifikasına sahip olmaları ve hala Montessori okullarında uygulamaya devam ediyor olmalarıdır. Araştırma Ankara ili Montessori okullarında eğitim veren beş öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin yaşları 27-40 yaş aralığındadır. Bu öğretmenlerin üçü en az 10 yıldır Montessori eğitimcisi olarak çalışmaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerden birinin Montessori eğitim sertifikasını aldıktan sonra İtalya’da Montessori okullarını gözlemlediği ve Montessori eğitimi konusunda yüksek lisans yaptığı belirlenmiştir. Diğer yandan araştırmaya katılan öğretmenler, çeşitli projeler kapsamında verilen eğitimlere katılarak Montessori eğitim sertifikaları almış ve sonrasında Montessori eğitmeni olarak çalışmaya başlamışlardır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme sorularının hazırlanmasında Montessori eğitiminde dikkatin gelişimi konusunda yapılan araştırmalar (Malm, 2004; Stewart vd., 2007; Lopata vd., 2005) taranmış ve soru formunun oluşturulmasında bu kaynaklardan yararlanılmıştır. Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular araştırmanın alt problemlerine cevap aramak amacıyla oluşturulmuştur. Açık uçlu sorular hazırlanırken cevabı evet veya hayır olabilecek soru türleri kullanılmamıştır. Literatür doğrultusunda hazırlanan görüşme formu 6 alan uzmanı tarafından incelenmiş ve önerilen düzeltmeler doğrultusunda 11 sorudan oluşan görüşme formu düzenlenmiştir. Uzman görüşünden sonra görüşme formu örneklem dışındaki iki öğretmene uygulanmıştır. Pilot uygulama sonuçlarına göre soruların net bir şekilde anlaşılması için görüşme formu üzerinde gerekli değişiklikler yapılmış ve son şekli verilmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanan görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenin yaşı, cinsiyeti, sınıfındaki çocuk sayısı, Montessori eğitiminde eğitim verdiği süre ve Montessori eğitimini aldığı kuruluş ve kişiler ile ilgili bilgileri almaya yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise çocukların dikkat becerilerinin süreç içerisindeki değişimi, dikkat toplamak için öğretmenlerin neler yaptıkları, Montessori eğitim programının çocukların dikkatlerinin gelişmesindeki durumuna yönelik sorular yer almaktadır.

Araştırmacının Rolü ve Verilerin Toplanması

Araştırmacı, “Erken Çocukluk Döneminde Montessori Eğitimi” isimli doktora dersini almış olup Montessori eğitimine ilişkin ön bilgiye sahiptir. Araştırma sürecinde konuya ilişkin literatür taramış ve araştırmaya katılan kişiler ile doğrudan görüşmeler yapmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler ile görüşme yapmak için önce okullara gitmiş ve yöneticilerin onayı ile öğretmenler ile tanışmıştır. Görüşme yapmayı kabul eden her bir öğretmenin uygun olduğu gün ve saatler için randevu alarak bir çalışma planı oluşturmuştur. Öğretmenlerin randevu

verdikleri tarihte araştırmacı, öğretmenlerin görev yaptıkları okullara giderek öğretmen odasında veya bekleme salonunda görüşmeyi gerçekleştirmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerle yapılan görüşmelerin süresi 30 ile 45 dk arasında değişmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerle daha iyi bir iletişim kurmak için kısa bir sohbet yapılmış ve araştırmanın amacından söz edilmiştir. Katılımcıların izinleri doğrultusunda ses kaydı alınmış, izin vermeyen katılımcılar ile yapılan görüşmeler ise not tutularak aynı gün içerisinde bilgisayar ortamında transkript edilmiştir. Görüşmeler yazılı hale getirilirken öğretmenlerin isimleri kullanılmamıştır. Öğretmenlerin düşüncelerini yansıtan örnek ifadeler “tırnak” içinde sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde benzer olan veriler bir araya getirilerek belli kavram ve temalar etrafında birleştirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenmektedir (Ersoy, 2016). Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından okunarak uygun kod ve kategoriler oluşturulmuş ve temalar altında birleştirilmiştir. Görüşmelerin transkriptleri yapıldıktan sonra her soru için verilen tüm yanıtlar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Veriler kodlanırken araştırmacılar tarafından ayrı ayrı okunarak görüş birliği ve görüş ayrılığı olan konular tartışılmış ve düzeltmeler yapılmıştır. Veri analizinin güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır (Uzlaşma yüzdesi= Görüş birliği/ (görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100). Buna göre kodlayıcılar arasındaki uzlaşma yüzdesi .90 olarak bulunmuş ve bu değer kabul edilebilir seviyede çıkmıştır. Ayrıca içerik analizinde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimsek, 2013). Bu araştırmada da öğretmenlerin görüşlerinden alıntılara sıklıkla yer verilerek araştırma bulguları desteklenmiştir. Kategori ve kodlar oluşturulduktan sonra bu bulgular ile ilgili yorumlamalar yapılmış ve sonuçlar yazılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular belirlenen tema, kategori ve kodlar çerçevesinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin Montessori Eğitim Programında Çocukların Dikkat Becerilerinin Gelişimine Etki Eden Unsurlara Yönelik Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Şekil 1'de öğretmenlerin Montessori Eğitim Programında çocukların dikkat becerilerinin gelişimini etkileyen faktörler konusunda görüşlerini içeren bulgular yer almaktadır.

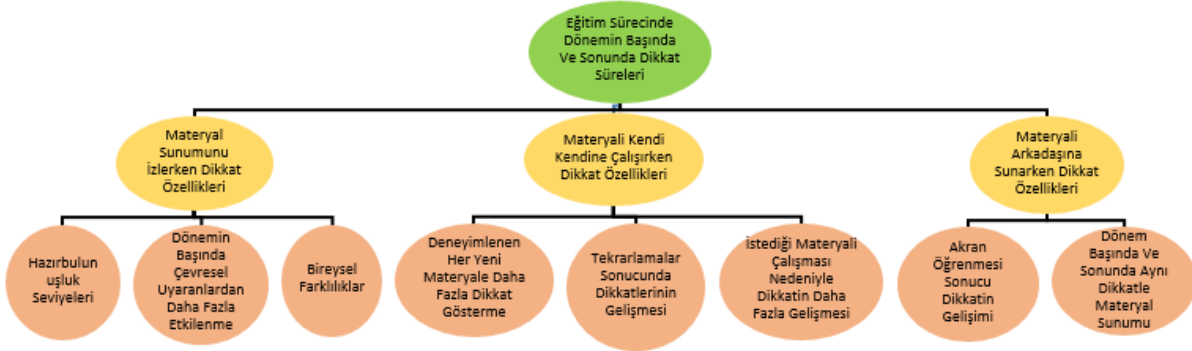
Şekil 1. Montessori Eğitiminde Çocukların Dikkat Becerilerinin Gelişimini Etkileyen Unsurlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin Montessori eğitim programında çocukların dikkat becerilerinin gelişimine etki eden unsurlara yönelik görüşleri incelendiğinde, çocukların eğitim ortamında hazırbulunuşluklarına uygun olan materyalleri seçme özgürlüğüne sahip olduklarından dolayı istedikleri materyal ile çalışabildiklerini ve bunun da çocukların dikkatlerine katkı sağladığını Ö1 şu ifadeleri kullanarak belirtmiştir; Ö1: “Dikkatleri oldukça fazla bunun en önemli nedeni seçtikleri materyallerle çalışıyorlar. Çocuk istediği şeyi alıyor ve o yüzden de istediği şeye dikkati yoğun oluyor. Bizim değil kendi istediği çalışma olduğundan daha fazla dikkati yoğunlaşıyor. Materyali alıyor mesela bazen yarım gün çalışıyor. Yani bir çocuğun 3-6 yaştan bahsediyoruz yarım gün bir materyali çalışması gerçekten onun isteyerek, dikkatini odaklayarak çalıştığını gösteriyor.” Diğer yandan Ö4: “Öğretmenin ciddiyetle materyali sunması, sessiz olması veya ses tonunun düşük olması, düzen olması, ellerin zarafeti, parmaklar kullanılıyor bunların hepsi çocuğun dikkatini etkileyen faktörler” ifadeleri ile öğretmenlerin materyali çocuklara sunarken yapmış oldukları el hareketlerinin çocukların dikkatini geliştirmede etkili olduğunu belirtmiştir. Dikkat gelişimini etkileyen diğer bir unsur olarak karma yaş uygulaması gösterilmiş ve bu konuda Ö2: “Dikkatleri burada birbirlerini gördükçe gelişiyor, birbirlerinden öğreniyor çocuklar” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Montessori sınıflarında var olan ve dikkati geliştiren bir diğer unsur olarak materyallerin aşamalılık özelliğine değinen öğretmenlerden Ö3: “Çocuk isterse bizden izlediği şekilde materyali çalışıyor. O zaman gözlemediğimizde bizim yapmış olduğumuz aşamaları uyguluyor mu diye bakıyoruz. Uyguladıysa zaten bizi dikkatini vererek izlemiş demektir. Diğer yandan basamakları hiçbir şekilde uygulamadan materyali çalışıyorsa dikkatini yoğunlaştıramadığını anlıyorum” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Çocuğun hazırbulunuşluğunun dikkatini etkilediğini dile getiren Ö4 şu ifadelerle yer vermiştir: “Eğer çocuk, seguin tablosunu çalışmaya

hazırbulunuşluğu yoksa onun çalışmak için bir dakikadan fazla dikkat göstermez. Çocuk hazır değilse dikkati çok dağılıyor ve bir adım geri gelmem gerektiğini anlıyorum. Hazırbulunuşluğu dikkat süresini kesinlikle etkiliyor.” Dolayısıyla çocukların hazırbulunuşluklarının çalışacakları materyale olan dikkat süresini etkilediği ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin Montessori Eğitim Sürecinde Çocukların Dikkat Becerilerinin Gelişimine Yönelik Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim sürecinde çocukların dikkatlerini odaklıtırmalarına ilişkin değerlendirmeleri materyal sunumu sırasında dikkat özellikleri, materyali kendi kendine çalıştığı süre içerisindeki dikkat özellikleri ve materyali arkadaşına sunarken gösterdiği dikkat özellikleri olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. Oluşturulan kategori ve kodlar sonucunda hazırlanan model Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Montessori Eğitim Sürecinde Çocukların Dikkat Becerilerinin Gelişimine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin materyali ilk sundukları sırada çocukların dikkatlerini etkileyen önemli etkenlerden birinin hazırbulunuşluk seviyelerinin olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla eğitimciler, çocukların çalışmaya hazır oldukları materyalleri sunduklarında dikkatlerini daha kolay odaklayabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda Ö1: “Dikkatleri başta daha az oluyor. Yani ilk gösterdiğimde eğer gerçekten çok hazırsa o çalışma için, sonuna kadar dinliyor. Ama tabi ki o anda başka bir uyarı dikkatini dağıtabiliyor. Sene sonunda, başta gösterdiğim çalışmayı aynı benim gösterdiğim dikkatle ve o süre boyunca yapabiliyor” ifadelerini kullanmış ve çocuğun gelişimsel hazırbulunuşluğuna dikkat çekmiştir. Diğer yandan süreç içerisinde öğretmenin materyalleri ilk kez tanıttıkları zamanlarda çocukların dikkat sürelerinin değişimi çocukların bireysel farklılıkları ile ilişkilendirilmiştir. Ö3 bu konuyu şöyle değerlendirmiştir: “Bu çocuktan çocuğa değişen bir şey, dikkatini vererek yapan bir çocukta mesela beş dakikalık bir çalışmaysa ben sunduğum sürece dikkati bende oluyor ama bazı çocuk da ben sunarken bir iki dakika bana odaklanıyor ve daha sonra çevresini izlemeye başlıyor ki genelde bu yeni başlayan çocuklarda oluyor. Ama dönem sonunda o çocuk artık kendi dikkatini toplayabilecek düzeye gelmiş oluyor.” Öğretmenlerin materyalleri sunumları esnasında çocukların bireysel farklılıklarının yanı sıra sürecin başında çocukların daha fazla dikkatlerinin dağıldığı ve sürecin sonlarında dikkatlerini daha fazla yoğunlaştırdıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla çocuklar, öğretmen materyali sunarken dönem başında çevresel uyarılara daha fazla tepki verebilirken dönem sonuna doğru öğretmenin sunumuna olan dikkatin yoğunlaşmaktadır. Bu konuda Ö4: “Dikkatin dağılması azalıyor tabi ki. Sınıf içerisinde çocuklar bir kaosla geliyorlar, ilk bir ay gerçekten çok zor geçiyor bizim için. Başta dikkati

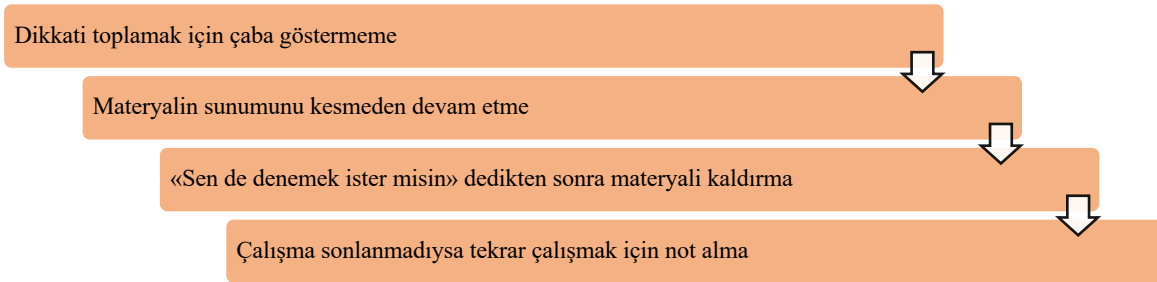
oldukça dağınık olan bir çocuğun dönem sonunda dikkat odaklaşmasının çok daha yoğun bir şekilde geliştiğini görebiliyorum” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Çocukların materyalleri kendi kendilerine çalıştıkları sırada gösterdikleri dikkat özellikleri değerlendirilirken öğretmenler, materyallerin nitelik ve özelliklerinin çocukların dikkatlerini daha fazla yoğunlaştırdığını ifade etmişlerdir. Ö1 bu konuda *“Her zaman dikkatlerinin arttığını gözlemledim. Ama her yeni deneyimlediği materyale karşı daha dikkatli olduğunu gözlemliyorum”* demiştir. Diğer yandan bazı öğretmenler, çocukların materyallerle çalıştıkları sırada materyallerin var olan belli özelliklerinin çocukların dikkatlerini yoğunlaştırmada etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda araştırmamızın katılımcılarından olan Ö1: *“Materyalin değişik özelliklerini keşfettikçe, çocukların yapabilirlikleri arttıkça dikkatleri gelişiyor. Dönem başında biz materyali sunuyoruz ama onların becerileri deneye deneye gelişiyor, en önemli şey Montessori’de zaten tekrarlayarak öğrenmesi, materyali tekrar tekrar alıyor ve yaptıkça dikkat süresi ve materyale isteği daha da artıyor. Dönem sonunda tabii ki daha fazla yoğunlaşıyorlar materyale”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Materyalleri arkadaşlarına sundukları sırada çocukların gösterdikleri dikkat özellikleri değerlendirilirken öğretmenler, çocukların süreç içerisinde dikkat sürelerinin çok fazla değişmediğini ifade etmişlerdir. Bu konuda Ö1: *“Her zaman bizim sunduğumuz özenle arkadaşlarına materyal sunduğunu görüyoruz. Ve o dikkatleri de gerçekten daha fazla. Sunarken o sunma süreleri o sabırları aslında bir çocuğun bir şey öğretirken göstermiş olduğu o sabrı dikkatin göstergesi.”* Ö4: *“Dönem başında da yeni başlayan bir arkadaşına çalışmayı özenle sunuyor dönem sonunda da. Hiç fark etmiyor”* demiştir. Ayrıca çocukların birbirlerinden öğrenmeleri durumunun da çocukların dikkatlerine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Ö5: *“Zamanla daha çok hoşlarına gidiyor. Benim anlatmamdansa arkadaşlarının sunmasını tercih ediyor çocuklar, birbirlerinden öğreniyorlar. Özellikle anlatan için inanılmaz bir gelişim sağlıyor”* demiştir. Dolayısıyla çocukların birbirlerine materyal çalıştırırken gösterdikleri dikkat özelliklerinin eğitim süreci boyunca çok büyük bir değişiklik göstermediği anlaşılmaktadır. Çünkü çocuklar kendilerinden küçük çocuklara bir şeyler öğretirken yetişkin rolüne bürünmekte ve hata yapmamak için oldukça özenli davranmaktadırlar.

Çocukların Uygulama Sırasında Dikkatlerini Çalışmaya Çekmeye Yönelik Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim süreci içerisinde çocukların dikkatlerinin dağıldığı durumlarda neler yaptıklarına ilişkin değerlendirmeleri doğrultusunda belirlenen kodlar sonucunda hazırlanan model Şekil 3’de verilmiştir.

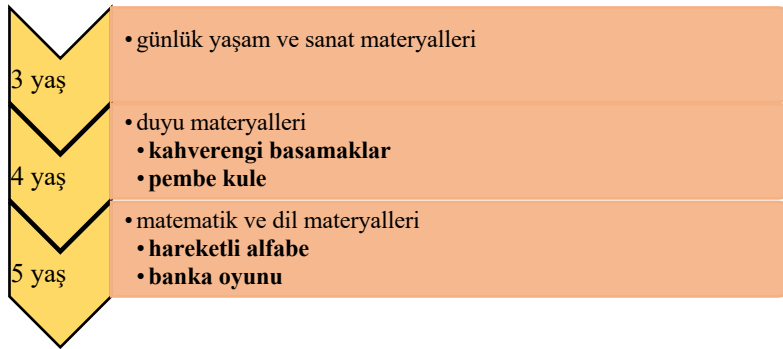

Şekil 3. Çocukların Dikkatlerini Toplama Konusunda Öğretmenlerin Neler Yaptıklarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin çocukların dikkatlerinin koptuğu durumda neler yaptıklarına ilişkin görüşlerine bakıldığında, verilen cevapların bir süreç yansıttığı görülmüştür. Öğretmenler, dikkati dağılan çocukların dikkatini materyale çekmek için çaba göstermediklerini ve ilgisi dağılan çocuğun materyali çalışmak istememesi üzerine çalışmayı sona erdirdiğini ifade etmişlerdir. Ö2, bu konuda; *“Bana bakmasını bekliyorum. Genelde sözlü uyarı yapmıyoruz materyal sunarken. Eğer benle göz teması kurmuyorsa ya da beni izlemediğini, dikkatinin dağıldığını fark ediyorum. Baktım izlemiyor kendi sunumumu kesinlikle kesmiyorum sonuna kadar bitiriyorum baktım gerçekten dikkatini veremiyor, sen de denemek ister misin sorusunu sorduktan sonra muhtemelen zaten dikkati dağılık olan çocuk denemek istemiyorum der ve istemiyorsa kaldırıyoruz. O çalışmayı not alıp bunu ben sundum ancak o çok tercih etmedi gibi. Belki bir hafta sonra iki hafta sonra tekrar ona gösteriyorum”* demiştir. Bir başka açıklamada ise Ö1: *“Aslında çok dikkatini sağlamak için çok bir çaba göstermiyorum. Eğer dikkati varsa beni dinliyorsa zaten o çocukla çalışma yapıyorum. Yani gerçekten dikkati dağılıksa beni dinlemeyi o an hazır değilse bu çalışmayı kaldırmak ister misin diye çok net soruyorum. Bakıyorum, dikkati dağılık etrafa bakıyor, çok fazla ilgilenmiyor şu an bunu kaldırmak ister misin daha sonra yaparız gibi bir teklifle gidip ondan sonra yani sürekli çocuğu uyararak şimdi önüne bak, bak şimdi ben ne yapıyorum gibi şeyler söylemiyorum, Montessori de hiçbir zaman sunumlarda ikinci duyu çok fazla kullanılmaz, konuşurken sunum yapmıyoruz sonuçta o yüzden hani önüne bak, burada ne gösteriyorum, buraya iki kaşık buraya bir kaşık koydum gibi bir şey yapmadığım için çalışmayı toplayabileceğimizi ve sonra tekrar yapabileceğimizi söylüyorum en fazla bu kadar”* ifadelerini kullanmıştır. Öğretmenlerin açıklamalarından, çocukların öğrenme sürecinde dikkatlerinin dağılması durumunda dikkatlerini toplamak için müdahale etmedikleri ve dikkat etmeye zorlamadıkları anlaşılmaktadır.

Çocukların Dikkatlerini Hangi Materyallerde Yoğunlaştırdığına Yönelik Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların dikkatlerinin yoğunlaştığı gelişim alanı ve materyallerin neler olduğuna ilişkin görüşleri Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Çocukların Dikkatlerini Yoğunlaştırdıkları Materyallere Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin çocukların dikkatlerinin yoğunlaştığı gelişim alanı ve materyallerin neler olduğuna ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında, verilen cevapların genellikle çocukların yaş ve gelişim özellikleri ile paralellik gösterdiği belirtilmiştir. Bu konuda Ö1: *“Çocukların okula ilk girişine bakıldığında tabi ki günlük yaşam materyalleri her zaman onlar için daha dikkat çekici ve o alanda gösterdiğim çalışmalarda daha dikkatli oluyorlar. Çünkü aktarmak dökmek boşaltmak suyla oynamak süpürmek, dikiş dikmek günlük yaşamdaki her şey daha fazla dikkatlerini çekiyor bir matematik materyaline göre. Sonrasında duyu*

materyalleri ondan sonra matematik materyalleri eğlenceli geliyor. Böyle bir sıralamanın olduğu söylenebilir. Genel olarak okula üç yaşta başladıklarında bu sıra takip edilebiliyor. İlk başlarda günlük yaşam, sanatla ilgili el becerisini kullandıkları materyallerde dikkat süreleri daha uzun oluyor ve onları yapmaya daha istekli oluyorlar. Mesela yemek hazırlama çalışmaları, kesmeler, portakal sıkmalar, limon sıkmalar, ve tabi ki bunları yapa yapa ustalaşıyorlar ve yaşla birlikte diğer alanlara ilgi kayıyor” demiştir. Bir başka öğretmen ise Ö2: “Başta yaş olarak söyleyeyim üç yaşındaki çocuklar genelde su çalışmalarında daha çok vakit harcıyorlar, daha uzun süre çalışıyorlar. Kevgirle suyu süzüp buz kabuklarını dışarı çıkardığımız bir çalışma var onda bir buçuk saatten fazla çalışan çocuklar biliyorum. Çünkü elini suya sokuyor bir rahatlama hissediyor hoşuna gidiyor, havluyla masayı kuruyor. O aşama onun için her seferinde daha bir düzene giriyor. Tabi ki su dökülebiliyor, bunlar uzun sürebiliyor. Ayrıca beş altı yaş için matematik çalışmaları daha uzun sürebiliyor...” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Dolayısıyla öğretmenlerin görüşlerine göre çocukların dikkatlerini odaklaştırdıkları materyallerin yaş grubuna göre değişkenlik ve aşamalık gösterdiği anlaşılmaktadır. Üç yaş çocuklarının çoğunlukla günlük yaşam ve sanat materyallerine odaklanırken dört yaş grubunun duyu materyallerine ve beş yaş grubunun matematik ve dil materyallerine odaklandıkları vurgulanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin alındığı bulgular değerlendirildiğinde, Montessori eğitim programının çocukların dikkatlerini geliştirmeye yönelik birçok unsura sahip olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, Montessori eğitim programında çocukların materyalleri seçme özgürlüklerinin dikkat becerilerini geliştirdiğine ilişkin bulgulardır. Bu bulguya paralel olarak Montessori, odaklanmış dikkatin genellikle çocukların görevlerini seçmekte özgür oldukları ortamlarda ortaya çıkabileceğini belirtmektedir (Kirylo, 2013). Bunun yanı sıra yapılan araştırmalara göre (Pickering, 2003; Rief, 2008) Montessori pedagojisi, sınıf içerisinde çocukların rahat hareket edebilmeleri ve seçme özgürlüklerinin bulunması yönüyle DEHB’li (Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu) çocukların tedavi stratejilerinden biri olarak kullanılmaktadır. Dikkat gelişimini etkileyen diğer bir unsurun karma yaş uygulaması olduğu belirtilmiştir. Montessori sınıflarında uygulanan karma yaş uygulaması farklı yaş ve özelliklerde olan çocukların birbirlerinden öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır (Torrence ve Chattin-McNichols, 2005). Dolayısıyla karma yaş gruplarının olduğu bu sınıflarda çocukların akranlarından çok şey öğrendikleri ve dikkat becerilerinin gelişiminde akranları ile olan çalışmalarının etkili olduğu söylenebilir. Diğer bir unsur olarak öğretmenler, sınıftaki Montessori materyallerinin aşamalık özelliğine vurgu yapmış ve her bir materyalin belli aşamalar silsilesinde çalışılmasının çocukların dikkat gelişimine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Montessori sınıflarında çocuklar her materyalin sınıfta bir yeri olduğunu ve kullanımıyla ilgili bir dizi adım olduğunu öğrenmektedirler. Bu diziler çoğu zaman çok ayrıntı odaklıdır. Montessori, altı yaşın altındaki çocukların böyle dikkatli çalışma ve sıralama için psikolojik bir ihtiyaç duyduklarını gözlemlemiştir. Hem bedeninin hem de zihninin düzene ve geliştirmeye yardımcı olduğunu hissetmiş; böyle bir çalışmanın çocukların kendi kendilerini düzenlemelerine yardımcı olduğunu savunmuştur (Leonard, 2013). Öğretmenler, sınıf içerisinde çocukların hazırbulunuşluk düzeylerinin iç disiplinlerini geliştirmelerinde etkili olduğunu ve dolayısıyla çocukların kendi ihtiyaçlarına dönük olan materyallerle çalışmalarının dikkatlerini daha kolay odaklamalarına katkı sağladıklarını dile getirmişlerdir. Kirylo (2013) çalışmasında, Montessori eğitiminde çocukların kendi içlerinden gelen bir rehber tarafından yönlendirilen ve ihtiyaç duydukları işleri yaptıklarını belirtmiştir. Çünkü tüm çocuklar aynı anda aynı şeyleri yapmaya hazır değildir ve hazırbulunuşlukları da birbirinden farklı olmaktadır (Money, 2000). Dolayısıyla Montessori eğitim ortamı çocukların bireysel

ihtiyaçlarına yönelik çalışmalarına fırsat vermesi yönüyle çocukların bireysel farklılıklarını önemsemekte ve dikkat gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Bu konuda öğretmenler çocukların çalışmaya hazır oldukları materyalleri sundukları takdirde çocukların materyale olan dikkatlerinin yoğunlaşabileceğini belirtmişlerdir. Montessori Eğitimcisi sınıf içerisinde bulunan materyallerin nasıl kullanıldığını, hangi materyalin hangi yaştaki çocuğa sunulması gerektiği ve ne zaman materyalin geri çekilmesi gerektiğini bilmektedir. Eğitimci sınıf içerisindeki materyali çocuğun yaşına, gelişimine uygun olarak çocuğa sunmaktadır (Isaacs, 2007).

Öğretmenler, dönemin başında çocuklara materyalleri sunarken çevresel uyaranlara daha fazla tepki verdiklerini ancak bu durumun dönemin sonuna doğru azaldığını vurgulamışlardır. Lillard (2005) çalışmasında yaptığı gözlemler sonucunda çocukların bir işe konsantre olamadıklarını veya iş döngüsünü tamamlayamadıklarını, büyük grup zamanına geçme veya yetişkinlerin müdahalesi olmadan bir aktiviteyi değiştirebilmelerinde zorlandıklarını belirtmiştir. Montessori eğitimcileri, çalışma yapılan süre zarfında hem bireysel hem de küçük grup etkinlikleri yapabilirken, diğer çocuklar da çevreye müdahil olabilmektedirler. Dikkat dağıtıcı şeyler, gürültü, açlık ve rutindeki değişimlerin tamamı Montessori sınıfının kesintisiz çalışma döngüsünü etkileyebilmektedir. Belli bir zamana kadar, çocuklar konsantre olmayı zorlaştıran bu çevresel faktörleri kontrol edememektedirler. Dolayısıyla sürecin başına kıyasla zaman geçtikçe çocuklar, çevresel faktörlerin etkisinden daha az etkilenmekte ve dikkatlerini yoğunlaştırabilmektedirler. Diğer yandan öğretmenler, çocukların kendi kendilerine materyallerle çalıştıkları zamanlarda materyallerin özelliklerinin çocuklarının dikkatlerini odaklamada etkili olduğunu düşünmektedirler. Oğuzkan ve Oral (2003) 'a göre çocukların erken yaşlarda eğitici materyallerle oynamaları onların algılama, dikkatini bir konuya odaklama ve deneme yanılma yöntemiyle sorunlara çözüm bulma becerilerini geliştirmektedir. Korkmaz (2006) çalışmasında, Montessori materyalleri nitelik ve kavram açısından tek bir özellik ile sınırlandırıldığından materyaller ile çalışan çocukların materyalin nitelik ve özelliğine kolaylıkla odaklanabildiği belirtmektedir. Öğrenme ve öğretim sürecinde materyaller, hem öğretmene hem de öğrenciye yardımcı bir araç rolü üstlenirken, yerinde, doğru ve etkin kullanıldığında öğretime önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca materyallerin zamandan tasarruf, karmaşık yapıları basite indirgeme, soyutu somutlaştırma, geneli özelleştirme, işlemleri basamakları ile gösterme, uygulama yapma, ilgi çekme, dikkat uyandırma ve motivasyonu artırma işlevleri vardır (Yiğit, 2008). Dikkat toplama ve çocuğun ilgisinin yoğunlaşmasında öğrenme ortamı ve dış uyaranlar oldukça önemlidir (Karaduman, 2004). Montessori yaklaşımında da, çocuklara materyaller aracılığıyla arama, deneme, hata yapma ve kendi hatalarını kendi başlarına düzeltme fırsatı verilmektedir. Ayrıca, Montessori materyalleri çocukların bu hataları bulmalarına yardımcı olmak için tasarlanmıştır (Temel, 2005). Montessori, çocukların derin bir dikkat gösterdiklerinde, uzun süre boyunca seçilen göreve odaklandıklarını gözlemlemiştir. Bu odaklanma durumunda, çocuğun, çalıştığı iş üzerinde genellikle eylem dizilerini tekrarladığı ve mükemmelleştiği görülmektedir. Bu derin dikkatli durum sırasında çocuğun kolayca dikkati dağılmamaktadır. Dahası, amaçlı bir şekilde çalıştığı görev sonucunda hiç yorulmamış gibi enerjik ve gençleşmiş görüldüğü belirtilmiştir (Montessori, 1949). Dolayısıyla çocukların materyalleri tekrar tekrar çalışma fırsatlarının olması da dikkatlerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Materyallerle çalışmada zamanla yetkinleşen çocukların kendilerinden yaşça küçük arkadaşlarına bildikleri materyalleri sunmaları esnasında ise öğretmenlerini model aldıkları vurgulanmıştır. Materyali arkadaşlarına sunan çocuklar, yetişkin rolüne bürünmekte ve eğitimciyi taklit ederek arkadaşına materyali eğitimci gibi sunmayı amaçlamakta ve dikkatini daha fazla yoğunlaştırmaktadırlar. Daoust (2004)'e göre de çocuklar amaca yönelik görevler ve çalışmalar üstlendikleri zaman dikkatleri yoğunlaşmakta ve iç disipline ulaşmaktadırlar.

Öğretmenlerin görüşlerinden sınıf içerisinde çocukların dikkatlerinin dağıldığı durumlarda çocukların dikkatlerini toplamak için çaba göstermedikleri, materyalle çalışırken ilgisinin dağıldığı durumlarda ise çalışmanın sona erdirildiği anlaşılmıştır. Montessori sınıflarında eğitimci neredeyse fark edilmeyecek düzeyde pasif bir durumdadır. Aynı zamanda sınıfta materyallere odaklanan, materyallerle çalışan çocuklara yardım etmektedir. Bu yardım ediş çocuğun başladığı etkinliğine müdahale biçiminden ziyade çocuğu gözlemleyerek çocuğun gelişimi hakkında bilgi edinme sürecidir. Çocuğun gelişiminin engellenmemesi için Montessori eğitimcisi büyük bir sorumluluk üstlenmektedir (Follari, 2007; Temel, 1994). Dolayısıyla eğitimci, çocukların dikkatini üzerinde toplayan bir merkez olarak görülmemekte ve çocukların dikkatlerinin dağıldığı durumlarda dikkati üzerinde toplamak için çaba göstermemektedir (Mallory, 1989). Diğer yandan elde edilen bulgulara göre çocukların dikkatlerinin yoğunlaştığı gelişim alanı ve materyalleri çocukların içinde buldukları yaş ve gelişim özelliklerinin belirlediği sonucuna ulaşılmıştır. Montessori de yaş gruplarını birer aşama olarak düşünmüş ve bunları “yaşamın yapılandırılmış ritmi” olarak adlandırmıştır (Torrence ve Chattin-McNichols, 2005). Dolayısıyla her yaş grubunun kendine özgü ilgi ve ihtiyaçları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler de çocukların küçük yaşlarda günlük yaşam materyallerine ilgi duyduklarını yaş ilerledikçe duyu ve sonrasında matematik ve dil materyallerine dikkatlerinin yoğunlaştığını vurgulamışlardır. Leonard (2013), çalışmasında Montessori sınıflarında pratik yaşam aktivitelerinden olan yemek hazırlama, limon sıkma gibi çalışmaların odaklanmış dikkat ile en fazla ilişkilendirilen çalışmalar olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte Toran (2011), günlük yaşam alanında olan bir kaptan bir kaba su boşaltma, kaşıkla nohut taşıma gibi çalışmaların çocukların dikkat ve konsantrasyonunu desteklediğini belirtmiştir. Montessori'nin gözlemleri çocukların oyun kurarken oyuncaklardan ziyade gerçek materyalleri kullandıklarını açığa çıkarmıştır. Bu gözlemlerden yola çıkan Montessori, çocuğun öğrenme yaşantılarını geçirdiği sınıf ortamının zenginleştirilmesi ve gerçek yaşamla ilgili bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla materyaller tasarlamış ve çocukların dikkatini odaklamalarını sağlayabilmiştir (Lillard ve Jessen, 2003). Bunun yanı sıra araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocukların yaş ve gelişim özelliklerine de paralel olarak en çok dikkatlerini yoğunlaştırdıkları materyaller arasında kahverengi basamaklar, pembe kule, hareketli alfabe, banka oyununun sayıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, Montessori eğitim programı içeriğinde yer alan çocukların eğitim ortamı içerisinde istedikleri materyal ile çalışabilme özgürlüğüne sahip olmaları, materyalleri tekrar tekrar çalışabilmesi, öğretmenin çocuğa materyali sunarken kullandığı el ve mimik hareketleri, duruşu, sınıf içerisindeki düzen, materyallerin tek bir nitelik ve özellik üzerine odaklanması, çocukların gelişim ihtiyaçlarına uygun olan materyallerin sunulması, sınıfta karma yaş grubunun olması gibi unsurların çocukların dikkat becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğu söylenebilir. Diğer yandan Montessori eğitim sürecinde çocukların dikkat becerilerinin geliştiği, zaman içerisinde dikkat sürelerinin arttığı anlaşılmıştır. Öğretmenlerin çocukların dikkatlerini toplamak için müdahalede bulunmadıkları, eğitim ortamını çocukların gelişim özelliklerine uygun biçimde düzenledikleri ve böylece araştırmaya katılan öğretmenlerin iyi bir uygulayıcı oldukları, Montessori eğitim felsefesinde açıklanan öğretmen rolüne uygun tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Montessori eğitim programının önemli özelliklerinden biri öğretmenlerin de ifade ettiği gibi düzen ve sadelik unsurudur. Diğer eğitim programlarında da eğitim ortamının daha sade ve düzenli bir biçimde olması, daha iyi bir yaklaşımla eğitim verilmesini sağlayabilir. Bu çalışmada Ankara örneğinde sertifikalı Montessori eğitimi alan ve bu yöntemi uygulayan sınırlı sayıda okul ve eğitimci bulunduğundan örneklem sayısının sınırlı olduğu söylenebilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda daha geniş bir örneklem kitlesine ulaşılabilir. Araştırma kapsamında,

çocukların Montessori eğitiminde dikkat becerilerinin gelişimine yönelik öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Diğer çalışmalarda öğretmenler, eğitim sürecinde doğrudan gözlemlenebilir. Ayrıca erken çocukluk döneminde çocukların dikkatlerinin gelişimi üzerine sınırlı sayıda araştırma olduğu düşünüldüğünde, dikkat becerisini geliştiren eğitim programları hazırlanarak çocukların dikkat becerileri desteklenebilir. Bunun yanı sıra geliştirilen eğitim programları hazırlanırken Montessori eğitiminde dikkat becerilerini destekleyen unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

- Atay, M. (2005). *Çocukluk Döneminde Gelişim*. Kök Yayıncılık: Ankara.
- Daoust, C. J. (2004). *An Examination of Implementation Practices in Montessori Early Childhood Education*, Unpublished Doctoral Dissertation, University of California.
- Eratay, E. (2011). Montessori Yönteminin Etkililiği. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 11-19.
- Ersoy, F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.) *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde. Anı.
- Follari, L. M. (2007). *Foundation and Best Practices in Early Childhood Education: History, Theories, and Approaches to Learning*. Pearson Education
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.
- Hope Gazza, I. (2009). *Reinventing the wheel: Seeking excellence in education*. The Delta Kappa Gamma Bulletin. Fall. 34-36.
- Isaacs, B. (2007). *Bringing the Montessori Approach to Your Early Years Practice*. Oxon:Routledge
- Karaduman, B.D. (2004). *The Effect of Attention Gathering Education on Canadian Students' Level of Attention*. Omep 2003 World Council Meeting and Conference, October 5–10.
- Kayılı, G. (2010). *Montessori Yönteminin Anaokulu Çocuklarının İlköğretime Hazır Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- Kaymak, S. (1995). *Yuvaya giden beş yaşındaki çocuklarla dikkat toplama çalışmaları*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kirylo, J. D. (2013). *A Critical Pedagogy of Resistance*. Sense Publishers.
- Korkmaz, E. (2006). *Montessori Metodu Eğitimde Bir Alternatif*. Algi Yayınevi.
- Koçyiğit, S., Kayılı, G. & Erbay, F. (2010). Montessori yönteminin beş – altı yaş çocuklarının dikkat toplama becerilerine etkisinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35(371):16-21.
- Leonard, H. M. (2013). *Focused Attention in the Toddler Years: How Focused Attention is Supported in Montessori and Play- Centered Programs for Children Under Three*. Master Degree, Lawrence College.
- Lillard P. P. ve Jessen, L. L. (2003) *Montessori From the Start (The Child At Home, From Birth To Age Three)*, United States By Schocken Books.
- Lillard, A. (2005). *Montessori: The science behind the genius*. Oxford University Press.
- Lopata C, Wallace N, Finn K (2005). Comparison of academic achievement between Montessori and traditional educational programs. *J. Res. Childhood Educ.* 20(1):5-13.
- Mallory, T. (1989) *Montessori ve Çocuğunuz* (Çev. F. Öztaş, C. Gülten). Hatiboğlu Yayıncılık.
- Malm, B. (2004). Constructing professional identities: Montessori teachers' voices and visions. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 48(4), 397-412.

- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Money, C.G. (2000). *An Introduction to Dewey, Montessori, Piaget, and Vygotsky*. Redleaf Press.
- Montessori, M. (1995). *The absorbent mind*. First Owl Books.
- Oğuzkan, Ş. & Oral, G. (2003). *Pre-School Education*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özdoğan, B. (2001). Altı-On iki Yaşlarındaki Çocukların Eğitim ve Okul Başarıları. *Eğitim ve Bilim*, 26, 3-7.
url:<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB>
- Patton, M. Q. (1997). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage.
- Pickering, J. S. (2003). Montessori and learning differences. *Montessori Life*, 15(4).
- Rief, S. F. (2008). *The ADHD checklist: A practical reference of parents and teachers*. Jossey-Bass.
- Smith, T. K. (2014). Elementary science instruction: Examining a virtual environment for evidence of learning, engagement, and 21st century competencies. *Education Sciences*, 4(1), 122-138.
- Sykes, H. (2006). Past foundational thoughts about learning in different registers: Decolonial, crosscultural, and Montessori on. *Curriculum Inquiry*, 36(1), 5-13.
- Stewart, R. A., Rule, A. C. and Giordano, D. A. (2007). The Effect of Fine Motor Skill Activities on Kindergarten Student Attention. *Early Childhood Education Journal*, 35(2), 103-109.
- Şenol, S. ve İşeri, E. (2004). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu. *Güncel Psikoloji ve Psikiyatri Dergisi*, 4, 37-38.
- Tandon, M., & Pergjika, A. (2017). Attention deficit hyperactivity disorder in preschool-age children. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 26(3), 523-538.
- Tanrıdağ, O. (1994). *Teoride ve Pratikte Davranış Nörolojisi*. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Temel, F. (1994). Montessori'nin Görüşleri ve Eğitime Yaklaşımı. *Okul Öncesi Eğitimi Dergisi*, 47.
- Temel, Z. F. (2005). New approaches in pre-school education. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 62.
- Toran, M. (2011). *Montessori yönteminin çocukların kavram edinimi, sosyal uyumları ve küçük kas motor becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi.
- Torrance, M. and Chattin-McNichols, J. (2005). *Montessori Education Today, Approaches to Early Childhood Education*, Jaipaul L. Roopnarine ve James E. Johnson (Eds.), 4. Edition, Prentice Hall Publication.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım Doğru, S. (2015). Efficacy of Montessori education in attention gathering skill of children. *Educational Research and Reviews*, 10(6), 733-738.
- Yiğit, T. (2008) *Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-5 Yaş Çocuklarına Sayı Kavramını Kazandırmada Montessori Öğretim Yöntemi ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Exedended Abstract

Attention is the ability to focus emotions and thoughts on an object or event (Atay, 2005). Besides being seen as one of the factors that ensure academic success, the ability to sustain attention is a skill that needs to be developed until the age of six (Fredricks, Blumenfeld & Paris, 2004; Smith, 2014). Attention is an important feature of Montessori education. Attention has been identified as the key to Montessori pedagogy, and Montessori materials are designed to develop the ability to collect and sustain attention (Koçyiğit, Kayılı & Erbay, 2010). According to Montessori (1995), the first condition of child development is concentration. For

effective learning, attention should be focused on the subject. However, the inability to concentrate on a subject is seen as an educational problem (Kaymak, 1995). Especially today, children are exposed to rapidly changing stimuli in the environment in which they live. Therefore, attention skills need to be developed. When the literature is examined, it is seen that the research on the problem of attention concentration is generally focused on school age and adolescence. There is limited research on the problem of attention concentration in early childhood (Tandon & Pergjika, 2017). This research will contribute to the limited research literature on attention in the field of Montessori education in early childhood. The aim of the study is to reveal teachers' views on the development of children's attention skills in Montessori education method.

This research was conducted in phenomenology design, one of the qualitative research methods. Purposeful sampling techniques were used to select the participants. The criterion is that the participants have a Montessori training certificate and are still practicing in Montessori schools. The research was conducted with five teachers who teach in Montessori schools in Ankara. The data were collected by interview technique. The interview form consists of two parts. In the first section, there were questions about the teacher's age, gender, the number of children in the classroom, the duration of Montessori education, and the organizations and individuals from whom she received Montessori education. In the second part, there are questions about the change in children's attention skills in the process, what teachers do to collect attention, and the status of the Montessori education program in the development of children's attention. The researcher conducted face-to-face interviews with the participants. The interviews with the teachers lasted between 30 and 45 minutes. During the interviews, audio recordings were taken with the permission of the participants. Interviews with participants who did not have permission were transcribed on the same day by taking notes. The data obtained were analyzed by content analysis. The data were read by the researchers and codes and categories were created and grouped under themes.

According to the findings of the research, it can be said that factors such as the freedom of children in the Montessori education program to work with the materials they want in the educational environment, the ability to work with the materials repeatedly, the hand and gesture movements used by the teacher while presenting the material to the child, the focus of the materials on a single quality and feature, the presentation of materials suitable for the developmental needs of children, and the presence of a mixed age group in the classroom contribute to the development of children's attention skills. On the other hand, it has been understood that children's attention skills improve and their attention span increases over time in Montessori education. It was concluded that the teachers did not intervene to gather children's attention, organized the educational environment in accordance with children's developmental characteristics, and exhibited attitudes in accordance with the Montessori educational philosophy. One of the important features of the Montessori curriculum is the element of order and simplicity as expressed by the teachers. In other education programs, a simpler and more organized educational environment can provide education with a better approach. In this study, it can be said that the sample size is limited since there are a limited number of schools and educators in Ankara who receive certified Montessori education and apply this method. In future studies, a larger sample group can be reached. In this study, teachers' views on the development of children's attention skills in Montessori education were included. In other studies, teachers can be directly observed during the training process.